

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан фізико-математичного факультету

 Михайло КАЛЕНИК

« 30 » серпня 2022 року

КОМУНІКАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

галузь знань _____ 28 Публічне управління та адміністрування _____

спеціальність _____ 281 Публічне управління та адміністрування _____

Освітньо-професійна програма Публічне управління та адміністрування
другого (магістерського) рівня вищої освіти _____

мова навчання _____ українська _____

Погоджено науково-методичною комісією
фізико-математичного факультету

« 30 » серпня 2022 р.

Голова

Оксана ОДІНЦОВА, к.фіз.-мат.наук, доц.

Розробник:

Любов ПШЕНИЧНА, кандидат наук з державного управління, професор
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри бізнес-
економіки та адміністрування Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

Протокол № 1 від 29 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри

Вікторія БОЖКОВА, д.е.н., професор кафедри бізнес-економіки та
адміністрування _____

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	магістр	Цикл професійної підготовки, обов'язкова	
		Рік підготовки:	
2-й			
Семестр			
3-й			
Лекції			
14 год.			
Практичні			
14 год.			
Лабораторні			
–			
Самостійна робота			
60 год.			
Консультації:			
2 год			
Загальна кількість годин – 90		Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Комунікації в публічному управлінні» є формування у здобувачів освіти сучасних теоретичних і практичних знань, умінь і навичок щодо застосування комунікативних механізмів у процесі управлінської діяльності, забезпечення відкритості й прозорості функціонування органів публічної влади, планування й проведення комунікативних заходів та діалогових форм взаємодії органів публічної влади й громадськості.

Після вивчення дисципліни «Комунікації в публічному управлінні» здобувачі вищої освіти повинні володіти:

інтегральною компетентністю:

здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері публічного управління та адміністрування та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальними компетентностями:

ЗК01 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК02 – здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально-відповідально та свідомо;

ЗК03 – здатність розробляти та управляти проектами;

ЗК05 – здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології;

ЗК06 – здатність до професійного спілкування іноземною мовою).

спеціальними (фаховими, предметними) компетентностями:

СК01 – здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти;

СК02 – здатність організовувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери;

СК03 – здатність організовувати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та

технологій, зокрема розробляти заходи щодо впровадження електронного урядування в різних сферах публічного управління та адміністрування;

СК05 – здатність представляти органи публічного управління у відносинах з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадянами та налагоджувати ефективні комунікації з ними.

СК06 – здатність здійснювати професійну діяльність з урахуванням потреб забезпечення національної безпеки України;

СК08 – здатність розробляти стратегічні документи розвитку соціально-економічних систем на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях;

СК09 – здатність здійснювати наукову та дослідницьку діяльність у сфері публічного управління та адміністрування;

СК10 – здатність приймати обґрунтовані управлінські рішення з урахуванням питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Виходячи з мети навчальної дисципліни, фактором успішного формування відповідних компетентностей є володіння здобувачами вищої освіти основами публічного управління та адміністрування.

Перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше: «Публічне управління», «Стратегічне управління розвитком громад та територій», «Публічне управління соціально-економічним розвитком», «Аналітика публічної політики».

3. Результати навчання за дисципліною

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми результатами навчання здобувачів вищої освіти повинні *бути*:

РН 06	Здійснювати ефективне управління інноваціями, ресурсами, ризиками, проєктами, змінами, якістю, застосовувати сучасні моделі, підходи та технології, міжнародний досвід при проєктуванні та реорганізації управлінських та загально-організаційних структур.
РН 08	Уміти здійснювати ефективну комунікацію, аргументувати свою позицію, використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у сфері публічного управління та адміністрування на засадах соціальної відповідальності, правових та етичних норм.
РН 10	Представляти органи публічного управління й інші організації публічної сфери та презентувати для фахівців і широкого загалу результати їх діяльності.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти
А	Оцінки «відмінно» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, яка виявляє бездоганні знання матеріалу, повноту аргументації; при цьому також враховується активність здобувача вищої освіти на семінарських заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтуються на глибокому знанні чинного законодавства, теорії, історії та практики публічного управління.
В	Оцінки «дуже добре» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтуються на знанні чинного законодавства, теорії, історії та практики публічного управління.
С	Оцінки «добре» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
D	Оцінки «задовільно» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання кожної теми поточного контролю не виконав.
Е	Оцінки «задовільно» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання кожної теми поточного контролю.
FХ	Оцінки «незадовільно» заслуговує відповідь, в якій допущені грубі помилки, незнання навчального матеріалу в межах програми навчального курсу; при цьому також враховується його активність на семінарських заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи.
F	Оцінки «незадовільно» заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми поточного контролю в цілому.

Розподіл балів

			Поточний контроль*	Контроль самостійної роботи
			Поточний контроль	Розділ 1
Тема 1.2	10	4		
Тема 1.3		4		
Тема 1.4	10	4		
Розділ 2	Тема 2.1	10		4
	Тема 2.2	10		4
	Тема 2.3	10		4
	Тема 2.4	10		4
Контроль самостійної роботи			30	
Поточний контроль		70		
Загальна сума			100	

*Поточний контроль складається з оцінювання:

- усної відповіді – 2 бали;
- виконання тестового завдання – 4 бали;
 - виконання практичних завдань – 4 бали.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	
60 – 63	E	задовільно
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Важливим елементом навчального процесу є **поточний контроль**.

Об'єктами поточного контролю знань здобувачів вищої освіти є:

- активність роботи на семінарських заняттях, у т.ч. активність роботи в малих групах;
- виконання практичних завдань, розв'язання кейсів тощо;
- виконання тестових завдань.

Поточний контроль здійснюється шляхом опитування здобувачів вищої освіти, прийняття виконаних завдань та робіт, обговорення доповідей (виступів) за темами семінарських занять та аналітичних досліджень, проведення тестів, використання кейс-методу, роботи в малих групах та ін. інтерактивних методів.

Систематичність та активність роботи здобувачів вищої освіти протягом семестру контролюється за такими напрямками: регулярність відвідування семінарських занять; виступи на семінарських заняттях; участь у обговоренні питань відповідної теми; відповіді на запитання викладача; результативність експрес-тестування та експрес-опитування; підготовка аналітичних оглядів та рефератів з окремих питань тощо.

Контроль самостійної роботи здобувачів вищої освіти з дисципліни передбачається на основі застосування наступних форм:

- перевірка завдань, що самостійно виконуються здобувачами вищої освіти;
 - проведення тестування, виконання есе за темами навчальної дисципліни;
- участь у олімпіадах, конкурсах, конференціях тощо.

Оцінювання видів поточної роботи студентів здійснюється за бальною шкалою в залежності від рівня знань.

Зазначені форми контролю тісно взаємопов'язані та здійснюються таким чином, щоб стимулювати ефективну роботу здобувачів вищої освіти протягом семестру та забезпечити об'єктивне оцінювання їх знань.

За результатами оцінювання засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу (аудиторна та самостійна робота) визначається рівень засвоєння програмного матеріалу та виставляється диференційована підсумкова оцінка за бальною шкалою.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНОГО ПРОЦЕСУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Тема 1.1. Комунікації у публічному управлінні

Поняття комунікацій і комунікаційного процесу. Типологія комунікацій. Соціальні функції комунікацій.

Мета комунікацій і комунікативних зв'язків у публічному управлінні. Соціально-комунікативні канали, характерні для системи публічного управління. Суб'єкти політико-владної комунікації. Особливості комунікацій у публічному управлінні.

Види, форми і рівні комунікацій. Управління комунікаційними процесами.

Розвиток системи комунікацій у публічному управлінні України. Нормативно-правова база у сфері комунікативної політики державних органів в Україні. Критерії ефективної комунікації, параметри успіху.

Тема 1.2. Державна інформаційна політика

Основні напрями, суб'єкти, гарантії та права на інформацію, масова інформація та засоби масової інформації, інформаційна продукція та інформаційна послуга, відповідальність за порушення законодавства по інформацію.

Пріоритети державної політики в інформаційній сфері: забезпечення інформаційної безпеки; захисту і розвитку інформаційного простору України, конституційного права громадян на інформацію.

Відкритість і прозорість держави перед громадянами; формування позитивного міжнародного іміджу України. Структурні підрозділи, відповідальні за внутрішні та зовнішні комунікації (підрозділи комунікацій та інформаційної політики, прес-центри): функції, завдання, відмінності.

Публічна інформація: поняття, класифікація, доступ. Поняття інформаційного запиту та його відмінність від інших форм звернень громадян. Організація доступу до публічної інформації та налагодження ефективної взаємодії між владою та громадськістю. Робота з інформаційними запитами. Інформаційні продукти: бюлетені та інші інформаційні продукти, інформаційні видання. Офіційний сайт.

Тема 1.3. Місце та роль зв'язків із громадськістю у публічному управлінні

Сутність, структура та функції зв'язків із громадськістю у системі публічного управління. Діяльність служб зв'язків із громадськістю у публічному управлінні. Основні принципи діяльності служб зв'язків із громадськістю у публічному управлінні.

Засоби комунікацій (офіційні інтернет-сайти, урядова комунікаційна платформа, соціальні мережі, друковані засоби масової інформації, листівки, оголошення, інформаційні вісники, бюлетені).

Методи комунікації (оприлюднення результатів діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, інформування, розміщення інформації на офіційних вебсайтах, забезпечення наповнення тематичних сторінок (рубрик), переконання, залучення, просвіта, пояснення, роз'яснення, діалог, медіація, обговорення тощо).

Тема 1.4. Організаційні основи функціонування підрозділів інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю органів державної влади та місцевого самоврядування

Специфіка організації діяльності прес-служби в системі органів державної влади. Взаємодія державно-управлінських структур зв'язків із громадськістю та ЗМІ. Методи ЗМІ щодо інформування громадськості про діяльність органів державної влади.

Структурні підрозділи комунікативних служб та їх діяльність у органах публічного управління та місцевого самоврядування.

Функції інформаційного підрозділу органів державної влади та місцевого самоврядування та основні напрями роботи. Організація поточної роботи інформаційного підрозділу. Інформаційна діяльність інших структурних підрозділів органів державної влади та місцевого самоврядування. Вдосконалення організаційних форм інформаційного підрозділу в органах державної влади та місцевого самоврядування України.

РОЗДІЛ 2

КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Тема 2.1. Форми комунікацій у публічному управлінні

Основні комунікативні прийоми у діяльності прес-служб органів державної влади. Менеджмент новин. Прес-реліз як форма взаємодії зі ЗМІ та механізм менеджменту новин. Взаємодія ЗМІ та інформаційної служби.

Основні комунікативні заходи органів державної влади та методика їх проведення. Прес-конференція, брифінг, медіа-тур, конференція, презентація, круглий стіл, семінар. Брифінг як оптимальна медіа-техніка для офіційних заяв органів влади.

Комунікаційний інструментарій служб зв'язків із громадськістю. Письмові матеріали для поширення у ЗМІ. Використання візуальних засобів (фотофакти та додатки до прес-релізів – малюнки, графіки, діаграми, карти). Використання аудіо (аудіо-релізи, радіоролики), відео. Використання Інтернет-можливостей.

Роль і значення публічного виступу у діяльності посадових осіб органів публічної влади, політичних і громадських діячів. Різновиди публічного виступу. Професійна лексика та етичні норми спілкування. Комунікативні ситуації та комунікативна поведінка. Інструментарій ораторської майстерності. Мовні особливості публічного виступу. Організація та етапи підготовки спікера до публічного виступу. Оцінка можливих варіантів реакції співрозмовників. Запобігання конфліктів під час публічного виступу.

Види презентаційних матеріалів, вимоги до їх структури, змісту й оформлення. Програмні сервіси для створення презентацій. Засоби та прийоми вербальної й невербальної комунікації. Сучасні підходи до використання е-комунікації. Інструменти е-комунікації у діяльності суб'єктів публічного

управління. Ефективність комунікацій у соціальних мережах.

Вивчення громадської думки щодо діяльності органів публічної влади та надання адміністративних послуг за допомогою засобів е-комунікації. Програмне забезпечення. Інформаційно-комунікаційні ресурси органів публічної влади.

Тема 2.2. Комунікації з громадськістю

Комунікації з громадськістю. Форми і методи консультацій з громадськістю (консультації, дискусії, коментарі, робочі групи, зустрічі з громадськістю, опитування; обговорення з цільовими групами; відкриті засідання; громадські слухання, конференції, семінари, форуми, засідання круглих столів, збори, дебати тощо)

Інструменти, процедури, технології громадської участі. Механізми реалізації конституційного права громадян України на участь в управлінні державними справами. Види громадських об'єднань. Мета консультацій з громадськістю. Інструменти, процедури, технології громадської участі: звернення громадян, загальні збори громадян, місцеві референдуми, органи самоорганізації населення, місцеві ініціативи, громадські слухання, громадські ради. Склад, мета і функції громадських рад. Принципи роботи органу виконавчої влади з громадською радою. Обов'язки служби зі зв'язків з громадськістю у процесі діяльності громадської ради. Висвітлення діяльності громадської ради.

Тема 2.3. Антикризові комунікації. Взаємодія з громадськістю в кризових умовах

Визначення кризи. Типи кризових ситуацій. Кризові етапи та комунікаційні дії. Комунікація під час кризи. Функції Антикризового штабу. Повідомлення про успіхи та провали влади. Захист від недостовірної або негативної інформації, поширеної в ЗМІ.

Диференціація понять «кризова ситуація» і «надзвичайна ситуація». Динаміка надзвичайних ситуацій (головні етапи – затримка, розвиток, пік, спад, стабільність, зняття напруги). Особливості комунікаційного процесу у надзвичайних ситуаціях.

Тема 2.4. Комунікаційні стратегії органів публічного управління

Комунікаційні стратегії громад: мета, завдання, інструменти, методологія розробки та прийняття.

Формування та реалізація комунікаційної стратегії органу публічного управління.

Комунікаційні стратегії у сфері запобігання та протидії корупції, у сфері європейської інтеграції, у сфері тендерної рівності.

Комунікації в соціальних мережах.

Комунікативні/ інформаційні кампанії (етапи підготовки та проведення). Технологія проведення PR-кампаній у публічному управлінні.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНОГО ПРОЦЕСУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ												
Тема 1.1. Комунікації у публічному управлінні	10	2	2			6	14	2	2			10
Тема 1.2. Державна інформаційна політика	12	2	2			8	12					12
Тема 1.3. Місце та роль зв'язків із громадськістю у публічному управлінні	10	2				8	10					10
Тема 1.4. Організаційні основи функціонування підрозділів інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю органів державної влади та місцевого самоврядування	12	2	2			8	10					10
РОЗДІЛ 2. КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ												
Тема 2.1. Форми комунікацій у публічному управлінні	10	2	2			6	14	2	2			10
Тема 2.2. Комунікації з громадськістю	12	2	2			8	10					10
Тема 2.3. Антикризові комунікації. Взаємодія з громадськістю в кризових умовах	12	2	2			8	10					10
Тема 2.4. Комунікаційні стратегії органів публічного управління	12		2		2	8	10					10
Всього	90	14	14		2	60	90	4	4			82

6.3 Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОМУНІКАЦІЇ ТА КОМУНІКАТИВНОГО ПРОЦЕСУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ			
1	Тема 1.1. Комунікації у публічному управлінні	2	2
2	Тема 1.2. Державна інформаційна політика	2	
3	Тема 1.4. Організаційні основи функціонування підрозділів інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю органів державної влади та місцевого самоврядування	2	
РОЗДІЛ 2. КОМУНІКАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ			
4	Тема 2.1. Форми комунікацій у публічному управлінні	2	2
5	Тема 2.2. Комунікації з громадськістю	2	
6	Тема 2.3. Антикризові комунікації. Взаємодія з громадськістю в кризових умовах	2	
7	Тема 2.4. Комунікаційні стратегії органів публічного управління	2	
	Разом	14	4

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Воронкова В.Г., Беліченко А.Г., Мельник В.В. Етика ділового спілкування: навч. посіб. для ВНЗ (рекомендовано МОН), 2017. 312 с.
2. Дегтяр О.А. Теоретико-прикладні проблеми державного управління в Україні / Навчальний посібник О.А. Дегтяр, А.О. Дегтяр, ХНУМГ, 2020. С. 296.
3. Дегтяр О.А., Непомнящий О.М. Управління людськими ресурсами [Навч. посібник]. / О. А. Дегтяр, О. М. Непомнящий. Х.: , 2017. 228 с.
4. Драгомирецька Н.М., Кандагура К.С., Букач А.В. Комунікативна діяльність в державному управлінні : навч. пос. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. 180 с. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/new_26_02_18-2.pdf.
5. Дрешпак В. М. Комунікації в публічному управлінні : навч. посіб. Донецьк : ДРІДУ НАДУ, 2015. 168 с. URL:<http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/3136?mode=full>
6. Державна інформаційна політика: навч. посіб. / В. Б. Дзюндзюк, О.І.Крюков, О. В. Радченко. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2012. 344 с.
7. Денисюк С.Г. Комунікологія: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2015. 102 с.
8. Єршова Н.Г. Публічні комунікації у публічній політиці: визначення основних понять. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. №4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1418>.
9. Забезпечення ефективної взаємодії органів виконавчої влади з громадськістю: навч.-метод. матеріали / Н. О. Алюшина, Н. Б. Ларіна, О.Р.Антонова ; упоряд. А. В. Ковальчук. К. : НАДУ, 2013. 76 с.
10. Інформаційно-комунікаційна демократія : Монографія / В. В. Лісничий, О. В. Радченко, О. Є. Бухтатий та ін. К. : Видавець СВС Панасенко, 2015. 400 с.
11. Інформаційно-комунікативна діяльність органів публічної влади : монографія / В.С. Куйбіда, О.В. Карпенко, А. В.Дуда [та ін.] ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. В. Карпенка. К. : КП «Компринт», 2018. 364 с.
12. Козаков В.М., Рашковська О.В., Ребкало В.А., Романенко Є.О., Чаплай І.В. Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії: монографія. Серія “Публічне адміністрування”. Вип. 1. Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. 288 с. URL:<https://www.vadnd.org.ua/app/uploads/2017/06/Монографія-Чаплай-Романенко.pdf>.
13. Комунікації в публічному управлінні: аспекти організаційної культури та ділового спілкування : навч. посіб. / уклад.: Гошовська В.А. та ін. Київ: К.І.С., 2016. 130 с. (Серія «Бібліотечка лідера місцевого самоврядування»). URL:https://www.researchgate.net/publication/344403858_Komunikacii_v_publicnomu_upravlinni_aspekti_organizacijnoi_kulturi_ta_dilovogo_spilkuvanna_navc_posib
14. Комунікації в публічному адмініструванні : конспект лекцій / [О. В. Шибаніна, В. П. Клочан, С. І. Тищенко та ін.]. Миколаїв : МНАУ, 2018. 200с. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5037/1/Komunikatsiyi%20v%20publichnomu%20administruvanni.pdf>.
15. Комунікативна діяльність в державному управлінні : навч. посіб. / Н. М. Драгомирецька, К.С. Кандагура, А. В. Букач. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. 180 с. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/new_26_02_18-2.pdf

16. Комуникативна компетентність державних службовців як елемент модернізації системи державної служби / Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації. Івано-Франківськ: 2012. 154 с.
17. Комуникативна компетентність керівника : навч.-метод. матеріали / Л. А. Пашко, Н. Б. Ларіна, О. М. Руденко ; упоряд. Г. І. Бондаренко. К. : НАДУ, 2013. – 76 с.
18. Комуникативний процес у місцевому самоврядуванні : навч.-метод. матеріали / В. О. Чмига, О. М. Руденко ; уклад. В. В. Святненко. К. : НАДУ, 2013. 84 с.
19. Комунікаційні технології формування соціальних імперативів громадянського суспільства в Україні: колективна монографія / за ред. Т. Кузнецової. Суми : Вид-во СумДУ, 2015. 320 с.
20. Комунікаційний інструментарій для державних службовців / Л. Косар, Я. Каїнс, Е. Халісте, О. Харченко та ін. Київ. 2018. 132 с.
URL: <http://stratcom.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/communic.instrum.pdf>.
21. Кравцов О.В. Формування інформаційно-комуникативної компетентності публічних службовців в умовах розвитку електронного урядування. Публічне адміністрування: теорія та практика: електрон. зб. наук. пр. 2016. Вип. 1(15). [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01\(15\)/10.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01(15)/10.pdf).
22. Практичний посібник для працівників комунікаційних структур в органах влади [Електронний ресурс] / упоряд. З. Казанжи. Київ, 2016. 112 с.
URL: <http://imi.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/posibnyk.pdf>.
23. Публічна комунікація: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 052 «Політологія» й слухачів спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» / авт. кол. : В. І. Шарій, О.В.Черевко, Л. Я. Самойленко, А. О. Овчаренко, О. О. Дем'яненко, Б.М.Калініченко, В. В. Батушан, Н. О. Кравцова; за заг. ред. д. держ. упр. В.І.Шарого. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2020. 330 с.
24. Публічна комунікація та ділова мова в публічному управлінні: метод. рек. для підготовки фахівців за ступенем вищої освіти "Магістр" / уклад. : Шмагун А.В. К. : УкрСІЧ, 2019. 28 с.
25. Ефективна комунікація: публічний виступ : навч. посіб. / Т. Д. Єгорова. Київ : НАДУ, 2018. 164 с.
26. Rivers W., Christians C., Schramm W. Responsibility in Mass Communication. N.Y., 2017. 723 p. URL : <https://archive.org/details/responsibilityin0000rive>.
27. Howard, P., Woolley, S., Calo, R. Algorithms, bots, and political communication in the US 2016 election: The challenge of automated political communication for election law and administration. Journal of Information Technology and Politics. 2018. vol. 15. P. 81–93. URL : <https://philhoward.org/jitp-2018/>.
- 28 Rachinskaya E. Public Relations in the System of Government Authorities. Legea si Viata. 2019. Januare. P. 110–114. URL: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/70773.
29. Zhukova I.V. Methodological aspects of public-civic communication research. Public management. 2019. № 5(20). pp. 75-84.

Додаткові:

1. Алюшина Н.О. Ділова комунікація в державних інституціях (дистанційний курс) : навч.-метод. матеріали; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів. К. : НАДУ, 2015. 92 с.
2. Архипова Є.О., Дмитренко Н.О. Ефективна комунікація між органами державної влади та громадськістю як умова розвитку демократичного суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 1. С. 92–96. URL:<http://wwew.investplan.com.ua/?op=1&z=4830&i=18>.
3. Бельська Т.В., Дегтяр О.А., Волик С.В. Лідерство і комунікації в публічному управлінні : конспект лекцій для студентів спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім.О.М.Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 51 с.
4. Борисенко О.П. Державне регулювання розвитку соціальної реклами. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2016. № 1. С. 20–24. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamcudu_2016_1_5.
5. Драгомирецька Н.М. Сучасні тенденції комунікацій у сучасному світі / Н.М. Драгомирецька // Публічне урядування: збірник. Київ. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2015. № 1 (1). С. 85–97 (210 с.).
6. Дзяна Г, Андрійв М. Роль комунікації в реалізації компетенцій органів публічної влади. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2(55). Ч. 1. С. 72–79. URL : <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2012-3/doc/2/06.pdf>.
7. Дзяна Г. Налагодження комунікації між владою і суспільством у період проведення реформ. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 2. С.1–7.
8. Ділове спілкування: риторика та ораторське мистецтво в державному управлінні : навч.-метод. матеріали / С. А. Бронікова, З. Ф. Кудрявцева, І.М.Плотницька. К. : НАДУ, 2010. 44 с.
9. Дрешпак В.М. Інформаційний, комунікативний, семіотичний простори державного управління: спільне, відмінне та особливе. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2012. Вип. 2(8). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik%20/2012-02\(8\)/12dvmsvo.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik%20/2012-02(8)/12dvmsvo.pdf).
10. Єгорова Т.Д. Ефективна комунікація: публічний виступ: навч. посібник. Нац. Академія держ. упр. при Президентові України. Київ: НАДУ, 2018. 163 с.
11. Жадан І.В. Комунікативні практики як чинник громадянської і національної самоідентифікації: теоретико-методологічні засади дослідження. *Проблеми політичної психології*. 2016. Т. 3. №. 17. С. 3–11. URL:<https://lib.iitta.gov.ua/708548/1/Zhadan.pdf>.
12. Зяйлік М. Комунікації як ефективний інструмент управління. *Проблеми публічного управління та адміністрування на регіональному рівні* : матеріали І міжрегіональної науково- практичної конференції, м. Тернопіль, 21 травня 2019 року. Т. : ТНТУ, 2019. С. 73–74.
13. Інституційне забезпечення державної комунікативної політики: досвід країн Європи / Баровська А. В. К. : НІСД, 2014. 72 с.
14. Кандагура К. С. Інструменти взаємодії влади з інститутами громадянського суспільства. *Вісник КНТЕУ*. К. : КНТЕУ, 2014. Вип.1. С. 20–30.

15. Кандагура К.С. Комунікативні проекти в умовах інформаційного суспільства: вітчизняні та зарубіжні моделі. *Науковий вісник Академії муніципального управління*: зб. наук. праць. Серія: Управління. 2015. Вип. 1. С.139–149.
16. Квіт С. Масові комунікації : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Нац. ун-т «Києво-Могилян. акад.». К. : Києво-Могилян. акад., 2008. 206 с.
17. Комунікативна діяльність публічної особи : навч.-метод. посіб. / уклад.: С. А. Бронікова, Т. Д. Єгорова, Р. І. Ленда та ін. ; за ред. І. М. Плотницької, Н.Г.Попович. К. : НАДУ, 2014. 48 с.
18. Комунікативний процес у місцевому самоврядуванні: навч.-метод. матеріали. К. : НАДУ, 2013. 84 с.
19. Комунікації у державному управлінні: навч. посіб. / О.Б. Коротич. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. 260 с.
20. Коротич О.Б. Комунікації у державних інституціях : [Навч. посіб.] / О. Б. Коротич. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2012. 200 с.
21. Кропивницький В.С., Жукова І.В. Вивчення та аналіз соціальних запитів громадян для коригування державних рішень. *Науковий вісник: державне управління*. 2019. № 2. С. 76–83.
22. Ладонько Л.С., Новікова Н.Л., Мірко Н.В. Основні аспекти комунікаційної взаємодії органів державної влади з громадськістю. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. №4. URL:<http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1618>.
23. Литвинова Л. В. Особливості комунікативної культури в органах публічної влади. *Державна служба, служба в органах місцевого самоврядування*. 2014. С. 35–44.
24. Лукашевич М. П. Соціологія масової комунікації: підручник. К.: Знання, 2015. 367 с.
25. Малик Г.Д. Основи комунікації: практикум. Івано-Франківськ: Прінт СВ, 2012. 232 с.
26. Малімон В.І. Комунікативні технології в публічному управлінні: навчально-методичні матеріали. Івано-Франківськ, ІФОЦППК, 2018. 51 с.
27. Методичні рекомендації по роботі зі зверненнями громадян: для керівників та інших посадових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ, організацій, об'єднань громадян. Суми, 2014. 24 с.
28. Ораторське мистецтво : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад. : І. М. Плотницька, О. П. Левченко, З. Ф. Кудрявцева та ін. ; за ред. І. М. Плотницької, О. П. Левченко. – 2-ге вид., К. : НАДУ, 2011. 128 с.
29. Ороховська Л.А. Особливості взаємодії мас-медіа і держави в інформаційному суспільстві. *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія : Філософія. Культурологія. 2016. № 2. С. 25–29. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2016_2_8.
30. Парубчак І.О. Роль засобів масової інформації у взаємодії органів публічної влади із суспільством на засадах відкритості та прозорості. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Серія : Державне управління. 2017. Вип. 2. С. 239–249. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2017_2_33.
31. Підготовка до єдиного державного кваліфікаційного іспиту здобувачів магістратури 281 «Публічне управління та адміністрування» [Текст] : навч.

посіб. / за заг. ред. проф. С.Д. Гусарева. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 393с.

32. Практичний посібник для працівників комунікаційних структур в органах влади / упоряд. З. Казанжи. Київ, 2016. 112 с. URL : <http://imi.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/posibnyk.pdf>.

33. Професійні комунікації : навч. посіб. «Ділове спілкування» / уклад. О. М. Жук, Л.Ю. Тиха. Луцьк : Луцький НТУ, 2016. 112 с.

34. Рачинська А.О. Комунікативне партнерство як механізм оптимізації комунікативної взаємодії у сфері публічного управління. Державне управління та місцеве самоврядування. Збірник наукових праць. 2020. Вип. 2 (45). С.135–145. URL: <https://grani-print.dp.ua/index.php/dridu/issue/view/39/septe>.

35. Рачинська О.А. Оптимізація механізмів комунікативної взаємодії у сфері публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4. С. 158–164. URL : <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6545&i=>.

36. Романенко Є.О., Чаплай І.В. Шляхи оптимізації державної комунікативної політики в Україні. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2019. №2. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15607809568549.pdf>.

37. Романенко Є.О. Публічна комунікація як засіб транспарентності державного управління. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. Київ : НАДУ, 2014. Вип. 1. 132 с. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=znpnadu_2014_1_4.

38. Топольницька Т.Б. Комунікативний аспект у формуванні іміджу органів публічної влади. *Економіка і суспільство*. Вип. 20. 2019. С. 593–598.

39. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні: навч.-метод. посіб. ДП «Укртехінформ» Київ, 2013. 250 с.

40. Фролова Н.В. Особливості використання соціальних мереж у діяльності органів публічної влади. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. Вип. 1(21). С. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2019_1_12.

41. Химиця М. О. Інформаційна діяльність в органах державної влади та управління: [навч. посіб.] / Н. О. Химиця. Львів : Видавництво Львівська політехніка, 2014. 148 с. (Сер. «Інформація. Комунікація. Документація»; вип. 3).

42. Холод О. М. Комунікаційні технології [підруч.]. К. : «Центр учбової літератури». 2013. 211 с.

43. Чаплай І.В. Комунікація в державі та суспільстві: термінознавчі аспекти. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. №1. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1109>.

44. Чебан О. Оцінювання виконання комунікаційної функції органів публічної влади. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 2. С. 59-66.

45. Чмига В. О., Руденко О. М. Комунікативний процес у місцевому самоврядуванні: навч.-метод. матеріали; уклад. В. В. Святненко. К. : НАДУ, 2013. 84 с.

46. Шавкун І.Г., Дибчинська Я.С. Комунікація як ефективний інструмент

забезпечення «доброго врядування» («good governance»). *Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку*. 2017. Випуск 1 (01). С.35-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnnt_2017_1_7.

47. Шавкун І.Г., Дибчинська Я.С. Розділ 27. Публічне управління: комунікаційний аспект. Монографія. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/monodrupradmin_513.pdf.

48. Шевченко О.М. Особливості комунікацій з громадськістю у публічному управлінні. *Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток*. 2016. №2. URL: <https://pa.stu.cn.ua/tmppdf/46.pdf>.

49. Шпиґа П.С., Хмельницька М.О. Цифрові комунікації між владою та громадою: проблеми, ризики, бар'єри. *Державне управління: теорія та практика*. 2019. №2. С. 13-20. URL: <http://e-patp.academy.gov.ua/pages/dop/26/files/72713687-acec-4e4e-8f37-e95f2ec8e8f1.pdf>.

50. Bo Laursen and Chiara Valentini Mediatization and Government Communication : Press Work in the European Parliament [Aarhus University, Department of Business Communication, Jens Chr.Skous Vej 2-3, DK-8000 Aarhus C, Denmark] // *The International Journal of Press/Politics* , January 2015 ; vol. 20, 1: pp.26–44., first published on November 7, 2014. URL:<http://hij.sagepub.com/search?author1=Bo+Laursen&sortspec=date&submit=Submit>.

51. Effective Communication and Public Participation : 2015 MRSC of Washington. All rights reserved. Privacy & Terms URL:<http://mrsc.org/Home/Explore-Topics/Governance/Citizen-Participation-and-Engagement/Ef>.

52. PUBLIC ADMINISTRATION-A COMMUNICATING ORGANIZATION. THE ROLE OF COMMUNICATION AND ORIENTATION TOWARDS THE CITIZENS MUSCALU // *Revista Economica* 67:5 (2015) 73 [Emanoil 1 Lucian Blaga University of Sibiu]; URL:<http://economice.ulbsibiu.ro/revista.economica/archive/67506muscalu.pdf>.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. №54к/96-ВР. *Законодавство України* : база даних / Верхов. Рада України. URL:<https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Кримінальний кодекс України : закон України від 05.04.2001 р. №2341-111. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації : Указ Президента України від 05.05.2011 р. № 547/2011. URL:<https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/547/2011#Text>.

4. Про державну службу : закон України від 10.12.2015 р. №889-УІІІ. URL:<https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/889-19#Text>.

5. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01 лип. 2010 р. № 2404-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

6. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р.

№2939-УІ. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2939-17#Text>.

7. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» : Закон України від 16.11.1992 р. № 2782-ХІІ. Рада України. URL:<https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2782-12#Text>.

8. Про електронний цифровий підпис: закон України від 22.05.2003 р. №852-ІУ. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/852-15#Text>.

9. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-ІУ. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/851-15#Text>.

10. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 №996. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>.

11. Про запобігання корупції : закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

12. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. №2297-УІ. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2297-17#Text>.

13. Про звернення громадян : Закон України від 8 вересня 2011 року № 3715-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

14. Про інформаційні агентства : Закон України від 28.02.1995 р. № 74/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/74/95-%D0%B2%D1%80#Text> .

15. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ. URL:<https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/2657-12#Text>.

16. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.

17. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23.09.1997 р. № 539/97-ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

18. Про Суспільне телебачення і радіомовлення України : Закон України від 17.04.2014 р. № 1227-УІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/1227-18#Text>.

19. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

20. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21.12.1993 р. №3759-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/3759-12#Text>.

21. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. №435-ІУ. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/435-15#Text>.

22. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : указ Президента України від 30 вер. 2019 року №722/2019.

URL:<https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

Електронні ресурси:

1. Законодавство України URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Офіційний портал Верховної ради України URL: <https://rada.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку URL: <http://www.ssmc.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Міністерство економічного розвитку і торгівлі України URL: <http://www.me.gov.ua>.
6. Офіційний портал Кабінету Міністрів України: URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
7. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: URL: <http://www.me.gov.ua>.
8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України: URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
9. Офіційний сайт Світового банку: URL: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>.
10. Офіційний портал Державної фіскальної служби України: URL: <http://sfs.gov.ua/>.
11. Офіційний сайт Державної регуляторної служби України: URL: <http://www.dkrp.gov.ua/>.
12. Офіційний сайт Статистики Євростату: URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/>.
13. Офіційний сайт Національного агентства з питань державної служби URL: <https://nads.gov.ua/>.
14. Офіційний сайт Міністерства та Комітету цифрової трансформації України <https://thedigital.gov.ua/>
15. Офіційний сайт Державної служби зайнятості URL: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>.
16. Офіційний сайт Національного агенства України з питань державної служби URL: <http://www.nads.gov.ua/control/uk/index>.
17. Міністерство соціальної політики України URL: <http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/index>.
18. Портал Центру політико-правових реформ URL: <http://www.pravo.org.ua/>.
19. Портал Інституту соціології Національної академії наук України URL: <http://i-soc.com.ua/institute/>.
20. Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/>

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна:

Мультимедійна аудиторія.